

Indledningen er redigeret af Krista Stinne Greve Rasmussen og Else Riisager
Tilsyn ved Vibeke A. Pedersen

Denne pdf er en læseversion af værkets indledning. Værket findes digitalt med
punktcommentarer, tekstredigering og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2024

Indledning til

“Kirke-Klokken”

ved Katja Gottlieb

Indhold

- 1 Baggrund
- 2 Indhold
- 3 Receptionshistorien
- 4 Versemål og melodier
- 5 Anvendt litteratur

1 Baggrund

Grundtvigs salme “Kirke-Klokken” blev trykt første gang den 19. oktober 1845 på forsiden af *Dansk Kirketidende*. Ugeskriftet var i sin første årgang og blev udgivet og redigeret af to yngre teologer, Theodor Fenger og C.J. Brandt, der begge langt hen ad vejen delte Grundtvigs synspunkter på kirke og folk.

2 Indhold

“Kirke-Klokken” består af ti strofer, der hylder kirkeklokken i almindelighed, og klokken er blevet opfattet som et symbol på kristendommen og den kristelige forkyndelse (Malling 1963, s. 115). Digtet har siden sin fremkomst givet anledning til drøftelser af litterær, tids- og lokalhistorisk karakter (Rønne 1970, s. 49), ligesom en række fortolkningsforsøg er knyttet hertil. Blandt andet udspillede sig i *Dansk Kirketidende* henover 1897 en længerevarende diskussion om digtet og dets affattelsestidspunkt og -sted (Malling 1963, s. 115). Årsagen til disse overvejelser skal formentlig findes i digtets personlige tone. Spørgsmålet er, hvorvidt det er en bestemt kirkeklokke, der danner udgangspunkt for Grundtvigs digt.

Digtet åbner med en henvendelse til en kirkeklokke, der mellem andre ædle malme,

som måske kan forstås som denne verdens skønhed og værdier (Malling 1963, s. 115), fremstår mageløs. Tonerne stemmer digterjeget til en besyngelse af kirkeklokken (strofe 1), der udpeges som moderskød for klange, som er mere end "Strængeleg" (strofe 3). De følgende strofer bevæger sig med erindringen om klokketonerne fra barndommens jul (strofe 4) henover påsken (strofe 5) og leder læseren gennem såvel døgnnet og året som menneskelivet. I strofe 6, hvor klokken ringer solen ned, sænker tonerne sig mod aftenstunden og herfra alluderes til beretningen om Guds vandring i aftenkøligheden i Edens Have (strofe 7). Blikket rettes mod "Lysets Hjem" (strofe 8), og i sidste strofe forudses en fremtid, hvor klokken efter jegets død fortsat ringer: "Kirke-Klokke! naar tilsidst du lyder / For mit Støv, skøndt det dig hører ei". Således toner menneskelivet ud med bedeslagene.

3 Receptionshistorien

Fra *Dansk Kirketidende* nr. 3 1845 bevægede digtet sig til P.O. Boisens *Bibelske og Kirkehistoriske Psalmer og Sange for Skolen* (1853). P.O. Boisen var, udover at være Grundtvigs svigersøn, lærer ved Dronning Caroline Amalies Asylskole, og hans værk, der udkom i talrige oplag, har haft betydelig udbredelse i skole- og konfirmationssammenhæng. "Kirke-Klokken" var heri forkortet til seks strofer, hvor blandt andet indledningsstrofen "Kirke-Klokke! mellem ædle Malme" var udeladt, således at førstelinjen herefter var "Kirke-Klokke! ei til Hovedstæder". Digtet bestod her af stroferne 2, 4, 5, 7, 9 og 10 og var ledsaget af egen melodi, skrevet af Henrik Rung.

"Kirke-Klokken" kan, i P.O. Boisens forkortede version, derefter spores til forskellige salmebogstillæg udgivne af præster i kredsen omkring Grundtvig. Salmen kan fx findes i Peter Rørdams *Psalmer* fra 1856 ("Lyngbysalmebogen"), P.A. Fengers *Morgen- og Aften-Sange* (1858) og *Psalmer og aandelige Sange. Et Tillæg til Kirkesalmebogen* af C.J. Brandt og A. Leth (1864). I Grundtvigs levetid er den forkortede udgave af "Kirke-Klokken" således genoptrykt i udgivelser, der sigter på undervisning samt religiøs og kirkelig brug. Digtet i sin fulde længde udkom derimod i antologier med Grundtvigs digtning. Eksempelvis medtager Svend Grundtvig digtet i *Digte* (1869) i uforkortet form, og i *Kirkelig og folkelig digtning* (1870). I 1873 optages den forkortede version af "Kirke-Klokken" i *Tillæg til Psalmebog for Kirke- og Huus-Andagt* (1. tillæg til "Roskilde Konvents Salmebog") og indlemmes således i den autoriserede salmebog.

I en beretning fra *Det Kirkelige Vennemøde i Kiøbenhavn i Pintseugen 1871*, der faldt sammen med 60-årsdagen for Grundtvigs præsteindvielse, fortælles det, at mødet anden pinsedag kulminerede med en stor forsamling i Grundtvigs have. Her blev Grundtvig overrakt gaver, og der blev holdt taler og sunget en række sange, heriblandt den forkortede version af "Kirke-Klokken": "Efter disse Taler, og efter at endnu nogle Sange var sungne, deriblandt mod Slutningen: 'Kirkeklokke, ei til Hovedstæder', skiltes Folk ad for den Dag." (Madsen 1871, s. 34) Det er først med *Den danske Salmebog* (1953), at "Kirke-Klokken" udgives til kirkeligt brug i sin fulde længde. I *Den danske Salmebog* fra 2003 står den i afsnittet "Menneskelivet" og har nr. 783.

4 Versemål og melodier

Såvel i O.E. Thuners *Dansk Salme-Leksikon* (s. 232) som i *Koralbog til Den Danske Salmebog* (s. 69) er “Kirke-Klokken” den eneste salme, der har et firlinjet, trokæisk versemål med henholdsvis 10-9-10-9 stavelser i de fire verslinjer og med rimstillingen abad. Det sidste medfører, at fjerde verslinje ikke har det forventede rim, men nærmere står og ‘vibrerer’ og dermed afventer en fortsættelse i næste strofe. Helge Dahn beskriver det således i *Salmehåndbogen* (1984): “Versemålet i hans [Grundtvigs] digt giver en ejendommelig klokketakt, og ‘rimskuffelsen’ i de sidste linjer, hvor rimet udebliver i hver strofe, virker som en klokketone der ikke dirrer ud, men hvis sidste lydbølge ligesom hænger i luften, efter at det sidste klokkeslag er slået.” Christian Ludwigs bemærker det samme. Der er bevaret et udkast til digtets to første strofer, hvor digtet har gennemrimede strofer. Den færdige version giver, skriver Ludwigs, en ejendommelig klokketakt (Ludwigs 1918, s. 107). Med Grundtvigs endelige udgave kan man sige, at han ramte en form, hvor indhold og metrik underbygger hinanden.

5 Anvendt litteratur

- *Den Danske Salmebog* (1953). København.
- *Den Danske Salmebog* (2003). København.
- *Tillæg til Psalmebog for Kirke- og Huus-Andagt. Et forslag af Roskilde-Præstekonvent* (1872). København.
- Boisen, P.O. udg. (1853) *Bibelske og Kirkehistoriske Psalmer og Sange for Skolen*. København.
- Brandt, C.J. og A. Leth udg. (1864) *Psalmer og aandelige Sange. Et tillæg til Kirkepsalmebogen*. Næstved.
- Dahn, Helge (1968) *Salmehåndbogen. En gennemgang af den danske salmebog*. København.
- Fenger, P.A. udg. (1858) *Morgen- og Aften-Sange*. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1869) *Digte*, udg. Svend Grundtvig. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1870) *Kirkelig og folkelig digtning*, udg. Svend Grundtvig. København.
- *Koralbog til Den Danske Salmebog 2003* (2003). København.
- Ludwigs, Christian (1918) *Af Menighedens Sang*. København.
- Madsen, J. Kristian (1871) *Det Kirkelige Vennemøde i Kjøbenhavn i Pintseugen 1871*. København.
- Malling, Anders (1963) *Dansk salmehistorie*, bind 3. København.

- Rønne, Karl (1970) "Kirke-Klokken. Dansk Kirke-Tidende, 19. oktober 1845" i *Grundtvig-Studier* 1970, s. 49-55. København.
- Rørdam, Peter udg. (1856) *Psalmer*. København.
- Thuner, O.E. (1963) *Dansk Salme-Leksikon: Haandbog i dansk Salmesang. En hymnologisk Sammenstilling af Ord og Toner med historiske og bibliografiske Oplysninger* bind 3. København.